

Särskilda skäl enligt indrivningsförordningen

Försäkringskassans ställningstagande

Vid tillämpning av 4 § indrivningsförordningen (1993:1229) ska andra särskilda skäl enligt bestämmelsens femte stycke vara

- att beslutet inte har vunnit laga kraft,
- att Försäkringskassan har beslutat om kvittning enligt 108 kap. 22 § socialförsäkringsbalken (SFB) eller liknande bestämmelse, eller har för avsikt att göra det,
- att det är troligt att Försäkringskassan kommer att efterge fordran med stöd av 17 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar (hanteringsförordningen) eller
- att Försäkringskassan har beviljat betalningsansånd och kommit överens om en avbetalningsplan med den som är betalningsskyldig eller har för avsikt att göra det.

Bakgrund och överväganden

Från och med den 1 september 2022 gäller nya bestämmelser i utsökningsbalken (UB). Enligt de nya bestämmelserna kommer Försäkringskassans beslut om återkrav att utgöra exekutionstitlar vilket innebär att de blir direkt verkställbara hos Kronofogden.¹ Syftet med detta är att effektivisera verkställigheten av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav och annan betalningsskyldighet.² De nya bestämmelserna tillämpas på de beslut om återkrav som fattas från och med den 1 september 2022.

De nya bestämmelserna medför att verkställigheten av Försäkringskassans beslut om återkrav, som fattas från och med den 1 september 2022, handläggs som allmänna mål hos Kronofogden.³ Det som utmärker de allmänna målen är att de gäller en fordran av offentligrättslig karaktär som tillkommer staten eller en kommun.⁴ Att verkställigheten handläggs som allmänna mål medför även att lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. (indrivningslagen) och indrivningsförordningen (1993:1229) ska tillämpas på de beslut om återkrav Försäkringskassan fattar från och med den 1 september 2022.⁵ Kronofogdens handläggning av allmänna mål om verkställighet kallas indrivning.⁶

Indrivning ska, enligt 4 § fjärde stycket indrivningsförordningen, begäras senast två månader efter det att fordringen skulle ha betalats. Undantag kan, enligt 4 §

¹ 3 kap. 1 § första stycket 6 a och 20 § UB.

² Prop. 2021/22:206 s. 1.

³ 1 kap. 6 § UB.

⁴ Prop. 2021/22:206 s. 9.

⁵ 1 § första stycket indrivningslagen.

⁶ 1 § andra stycket indrivningslagen.

Beslutsdatum
2022-08-24Vår beteckning
Dnr FK 2022/013662
Serienummer
2022:07

femte stycket indrivningsfördordningen, göras när det finns *särskilda skäl*. Utgångspunkten är alltså att Försäkringskassan är skyldig att begära indrivning, och vi bör i vår fordringshantering se till vad som är bäst för staten.⁷

Syftet med detta rättsliga ställningstagande är att klargöra vilka vanligast förekommande situationer som utgör *särskilda skäl* enligt indrivningsfördordningen.⁸

Återkravsbeslutet har inte vunnit laga kraft

Att Försäkringskassans återkravsbeslut har vunnit laga kraft är en förutsättning för att indrivning ska kunna ske.⁹ Om återkravsbeslutet inte har vunnit laga kraft därför att den betalningsskyldige inte har fått del av beslutet eller därför att beslutet har överklagats, utgör detta ett sådant särskilt skäl som gör att Försäkringskassan inte behöver begära indrivning senast två månader efter det att fordringen skulle ha betalats.

Kvittning

Om Försäkringskassan har beslutat om kvittning enligt 108 kap. 22 § SFB eller liknande bestämmelse, eller har för avsikt att göra det, utgör det ett särskilt skäl enligt 4 § femte stycket indrivningsfördordningen.

Försäkringskassans möjlighet att besluta om kvittning kvarstår även efter att de nya bestämmelserna om direkt verkställbara beslut trätt i kraft den 1 september 2022. Denna möjlighet bör tillämpas när förutsättningar föreligger.¹⁰ I det enskilda fallet kan dock indrivning via Kronofogden vara ett bättre alternativ. Att handläggaren har ett stort bedömningsutrymme framgår av lagtexten, som anger att kvittning under vissa omständigheter "får" ske.

Eftergift enligt hanteringsfördordningen

Bestämmelsen i 17 § hanteringsfördordningen ska fortsätta att tillämpas efter att de nya bestämmelserna om direkt verkställbara beslut har trätt i kraft.¹¹

I samband med beslut om återkrav fattar Försäkringskassan även beslut om eftergift, enligt 108 kap. 11 § SFB eller liknande bestämmelse. Eftergift enligt 17 § hanteringsfördordningen kan därför i princip bara komma i fråga om nya omständigheter blir kända efter det att återkravsbeslutet har fattats. Lagändringen som träder i kraft den 1 september 2022 innebär att fordringsärendet handläggs hos Försäkringskassan endast en kort tid efter beslutet om återkrav. Möjligheterna att bevilja eftergift enligt hanteringsfördordningen är därmed i praktiken begränsade.

Att någon har ansökt om eftergift enligt 17 § hanteringsfördordningen är inte tillräckligt för att utgöra ett *särskilt skäl* enligt 4 § femte stycket indrivningsfördordningen. Det krävs dessutom att Försäkringskassan bedömer att det är troligt att ansökan kommer att bifallas.

⁷ Jfr prop. 1992/93:198 s. 54.

⁸ Jfr SOU 2018:5 s. 569 f.

⁹ 3 kap. 20 § UB.

¹⁰ Jfr. SOU 2018:5 s. 569.

¹¹ 2 § andra stycket hanteringsfördordningen.

Beslutsdatum
2022-08-24Vår beteckning
Dnr FK 2022/013662
Serienummer
2022:07*Betalningsanstånd med avbetalningsplan*

Även bestämmelsen i 14 § hanteringsförordningen är fortsatt tillämplig efter att de nya bestämmelserna om direkt verkställbara beslut har trätt i kraft och indrivningslagen och indrivningsförordningen börjat tillämpas.¹²

Kammarkollegiet har utfärdat föreskrifter till hanteringsförordningen (Kammarkollegiets föreskrifter [KAMFS 2006:1] om hantering av statliga fordringar).

14 § hanteringsförordningen

En myndighet får medge den betalningsskyldige skäligt betalningsanstånd.

Anstånd utöver ett år från förfallodagen får medges bara om det är till fördel för staten eller om det i övrigt finns synnerliga skäl.

Kammarkollegiets föreskrifter (KAMFS 2006:1) till 14 § hanteringsförordningen

Överenskommelse om betalningsanstånd skall, oberoende av om överenskommelsen avser uppskov med betalningen eller uppdelning av den på flera betalningstillfällen, ha formen av en skriftlig amorteringsplan som sänds över till den betalningsskyldige för godkännande. Planen skall innefatta ett åtagande av gäldenären att betala ränta enligt 6 §.

Enstaka, kortvariga anstånd får lämnas muntligen.

Betalningsanstånd får medges om det förenas med en skriftlig avbetalningsplan som skickas över till den som är betalningsskyldig för godkännande. Undantagsvis får betalningsanstånd lämnas utan avbetalningsplan och bara om det gäller ett enstaka, kortvarigt anstånd. Nedan beskrivs vad som gäller för betalningsanstånd som är förenat med en skriftlig avbetalningsplan.

Försäkringskassan har möjlighet, men ingen skyldighet, att medge betalningsanstånd förenat med en avbetalningsplan. Att komma överens med den som är betalningsskyldig om en avbetalningsplan kan många gånger vara mer ändamålsenligt och ett effektivt sätt för myndigheten att få betalt för en fordran.

För att betalningsanstånd ska medges ska en överenskommelse om en avbetalningsplan framstå som ett bättre alternativ för att få betalt för fordringen än att låta denna gå till indrivning.¹³ En överenskommelse om avbetalningsplan

¹² 2 § andra stycket hanteringsförordningen.

¹³ Jfr t.ex. prop.1992/93:198 s. 87 och prop. 2010/11:165 s. 1044 angående Kronofogdens befogenhet att bevilja uppskov med betalning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och Skatteverkets befogenhet att meddela anstånd med betalning enligt skatteförfarandelagen (2011:1244).

Beslutsdatum
2022-08-24Vår beteckning
Dnr FK 2022/013662
Serienummer
2022:07

utesluter inte att Försäkringskassan kan begära indrivning hos Kronofogden i ett senare skede om avbetalningsplanen inte följs.

Ett betalningsansånd ska inte löpa under längre tid än vad som är absolut nödvändigt. Utgångspunkten är därför att en avbetalningsplan inte ska gälla längre tid än vad som behövs för att den betalningsskyldige ska kunna betala.

Försäkringskassan får som huvudregel inte bevilja längre betalningsansånd än ett år. Endast undantagsvis får betalningsansånd utöver ett år beviljas och det är när det kan antas vara *till fördel för staten* eller det i övrigt finns *synnerliga skäl*.

Begreppet *till fördel för staten* är inte närmare definierat i hanteringsförfordningen. Begreppet bör dock tolkas som att det krävs mer än att ett betalningsansånd framstår som ett bättre alternativ för att få betalt för en fordran än att lämna denna för indrivning. Om det vid en bedömning av den betalningsskyldiges betalningsförmåga och betalningsvilja framstår som högst sannolikt att staten kommer att få betalt för sin fordran, men under en längre period är ett år, kan ett längre betalningsansånd medges.

Vad som kan utgöra *synnerliga skäl* är inte heller definierat i hanteringsförfordningen. Begreppet som sådant innebär att det ska tillämpas mycket restriktivt. Det måste till extraordinära omständigheter för att det ska finnas *synnerliga skäl*. Skälen ska gälla den betalningsskyldiges personliga förhållanden men ansåndet får i princip inte vara till nackdel för staten.¹⁴ Om en eftergiftsbedömning har gjorts i återkravsärendet är tillämpningsområdet för ansånd på grund av *synnerliga skäl* än mer begränsat.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Författningar

108 kap. 22 § socialförsäkringsbalken (2010:110)
1 kap. 6 §, 3 kap. 1 § 1 st 6 a, 3 kap. 20 § utsökningsbalken (1981:774)
Lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.
Skatteförfarandelagen (2011:1244)
4 § indrivningsförfordningen (1993:1229)
2 § andra stycket, 14 §, 17 § förfordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar

Föreskrifter

Kammarkollegiets föreskrifter (KAMFS 2006:1) om hantering av statliga fordringar

Förarbeten

Prop. 1992/93:198
Prop. 2010/11:165
Prop. 2021/22:206
SOU 2018:5

¹⁴ Jfr t.ex. prop. 2010/11:165 s. 1041.

Beslutsdatum
2022-08-24

Vår beteckning
Dnr FK 2022/013662
Serienummer
2022:07

Försäkringskassan

Marie Axelsson
Beslutsfattare

Anders Wiklund
Föredragande